

ISSN: 2957-3874 (Print)

Journal of Al-Farabi for Humanity Sciences (JFHS)

<https://iasj.rdd.edu.iq/journals/journal/view/95>

مجلة الفارابي للعلوم الإنسانية تصدرها جامعة الفارابي

השירה העברית החדשה: שורשיה ושלבי התפתחותה

الشعر العبري الحديث: جذوره ومراحل تطوره

أ.د. جاسم رشيد حلو

جامعة بغداد / كلية اللغات / قسم اللغة العربية

Modern Hebrew poetry: its roots and stages of development

Jasimr.hulu@gmail.com

ملخص البحث

فن الشعر، أو الشعر كما يسميه النقاد، هو على الأغلب وسيلة ليست بالحديثة لكنها ضاربة بالقدم، تستخدم للتعبير عن أحاسيس نفس الإنسان وهو وليد العواطف الطبيعية. إن العهد القديم يضم في طياته مجموعة كبيرة من الأشعار العبرية، التي تخللتها مواضيع شتى، تغنت بأمر كثيرة في الحياة اليومية، وأمتازت تلك الأشعار بحسن الأداء ودقة التعابير. بحسب أغلب النقاد فإن الشعر العبري الحديث هو يمثل امتدادا للشعر القديم، ويتبعه الشعر الوسيط. إن موضوع الامتداد هذا لمسناه مترسحا باغلب نتاجات الشعراء اليهود البارزين أمثال بياليق وتشرنخوفسكي وناتان الترمان وآخرون. لقد كان امتداد الشعر العبري الحديث للقديم والوسيط ليس فقط في المضمون ولكننا نراه بالشكل والصور والوزن أيضا. إن التركيز بمدى التأثير والتأثير بين ما هو قديم وحديث في الأدب العبري، خصوصا الشعر يؤدي بنا إلى أن نلمس الحماسة والعواطف الطبيعية وأمر وجدانية التي تمثل المرتكز الأساس في ولوج الشعراء المعاصرين إلى هذا النوع من الشعر واستخدامه كوسيلة لأقناع القراء في الحقبة الحديثة. يعد الشعر العبري المعاصر الذي كتب شعرا متنوعا، تظهر فيه عدة تقاليد أدبية، ومراحل تطوره الداخلية سريعة- في المضمون والشكل والأسلوب- وهذه المراحل أيضا كثيرة فكل حقبة تتكون من خمس إلى عشر سنوات وربما أقل. وتزداد تغييرات الأسلوب وتنوع التعابير والصور في نتاجات الشعراء المختلفين وبخاصة هؤلاء الذين بدأوا ينشرون نتاجاتهم في الأربعينيات من القرن الماضي. تختلف اللغات الأوروبية التي فيها نبرات متباينة في الكلمة الواحدة كاللغة الألمانية والروسية ابتداء من منتصف القرن الثامن عشر في معرض تطورها اللغوي والشعري عن الوزن المقطعي. وقد تأثرت اللغة العبرية بدورها بتأثير الثقافات الأوروبية وأدخلت الأوزان الأوروبية في الشعر العبري الحديث. علما إن الشعر العبري القديم لم يعرف هذه الأوزان.

الكلمات المفتاحية: الشعر العبري الحديث، جذور، مراحل تطور.

Abstract

The art of poetry, or poetry as critics call it, is most likely a method that is not modern but is ancient, used to express the feelings of the human soul and is the result of natural emotions. The Old Testament includes within it a large collection of Hebrew poetry, which included various topics, enriched with many things in daily life, and these poems were distinguished by their good performance and accuracy of expressions. According to most critics, modern Hebrew poetry represents an extension of ancient poetry, followed by medieval poetry. We saw this theme of expansion embedded in most of the works of prominent Jewish poets, such as Bialik, Chernykhovsky, Natan Alterman, and others. The extension of ancient poetry inspiration is not only limited to the content of the poem, but also it is embedded in the structure, image, and rhythm. Considering the influence of ancient Hebrew literature, especially poetry, it takes us to perceive that enthusiasm, natural emotions, and sentimental matters are the main sources that convince contemporary poets to indulge in this type of poetry and use it as a means to persuade the readers in the modern period. The current Hebrew poetry, which was written is diverse poetry, it includes a set of literary habits. It went into quick phases of development in its content, structure, and style, each phase extended to ten years or less. The current Hebrew poetry witnessed many changes in writing styles, especially among those poets the started publishing their works in the forties. European languages that have different accents in one word, such as German and Russian, starting from the middle of the eighteenth century, differ

in their linguistic and poetic development of the syllabic rhythm. In turn, the Hebrew language was influenced by European culture, when the European rhythm was included in Modern Hebrew poetry. Noticeably, Hebrew poetry did not use these rhythms before. **Keyword:** Modern Hebrew poetry, roots, stages of development.

ההקדמה:

עידן תנועת ההשכלה במאה השמונה עשרה היה אבן היסוד להופעתה של הספרות העברית המודרנית, לרבות השירה והספרות המודרנית, שיהיו מושא מחקרנו. לפני תחילת ההגירות היהודיות לארץ ישראל, הספרות העברית שימשה לעידוד הגירות אלו על ידי הכללת יצירותיהם של סופרים יהודים, בעיקר משוררים, עם עניינים שעודדו יהודים לעלות לארץ ישראל ולהגשים את חלומם להקים מולדת לאומית ליהודים בה.

משוררים יהודים בתקופה המודרנית שאבו את רעיונותיהם לא מהמציאות הקיימת, אך הייתה הרחבה של רעיונות מהברית הישנה ומימי הביניים לכן, כאשר אנו קוראים שירים רבים של משוררים ידועים, אנו חשים את חותם הספרים של התורה, כמו שיר השירים ואחרים כך גם בשירי יהודה הלוי ודונש בן לברט וסופרים נוספים מימי הביניים.

בשיבה לתפקידה של הספרות העברית, ובעיקר השירה, בעידוד ההגירות, השתמשו משוררים יהודים באותה תקופה במונחים המעודדים הגירה, ובהם: הארץ המובטחת, ארץ ללא עם לעם ללא ארץ, העם הנבחר, ארץ חלב ודבש... וכו'. בין הכותבים הללו נמנים ביאליק, טשרניחובסקי, נתן אלתרמן, רחל בלופשטיין, יצחק למדן ואחרים.

לאחר קום "מדינת ישראל", הספרות העברית בכלל נטתה לעודד עבודה ולבסס את יסודות המדינה, ושירי משוררים יהודים התאפיינו בעניינים סנטימנטליים ובשבחי הארץ ועוד...

השירה העברית הנוכיעת שנכתבה בארץ ישראל נחשבת לשירה מגוונת, שבה מופיעות מספר מסורות ספרותיות, ושלבי התפתחותה הפנימיים מהירים - בתוכן, בצורה ובסגנון - וגם שלבים אלו רבים, כאשר כל תקופה מורכבת מחמישה עד עשרה. שנים ואולי פחות. שינויים בסגנון והטמעת שיטות ביטוי חדשות מתגברות ביצירתם של משוררים שונים.

מילות מפתח: השירה העברית החדשה, שורשים, שלבי התפתחות.

חשיבות המחקר:

חשיבות המחקר נובעת מזיהוי שלבי ההתפתחות של השירה העברית המודרנית, בתקופות שקדמו לתקופה הפלסטינית ולאחריה. וכן תפקידה של הספרות העברית, בעיקר השירה, בעידוד העלייה היהודית לארץ ישראל.

מטרות המחקר:

1. לשפוך אור על תולדות השירה העברית החדשה, שלבי התפתחותה והשפעתה על השירה העתיקה ובימי הביניים על מנת להגיע למסקנה כי השירה העברית המודרנית היא הרחבה של השירה העברית העתיקה וימי הביניים.
2. הכרת המשוררים היהודים הבולטים שהיו להם חותם על התפתחות ספרות מסוג זה.
3. זהה את המטרות של השירה העברית וכיצד השתמשו משוררים יהודים בסוגים אלה בחיבור שיריהם.
4. התמקדות בצורת השירה העברית בארץ ישראל מבחינת הצורה והתוכן ומידת השפעתה על האירועים שהתרחשו לאחר קום המדינה.

שיטת המחקר:

הניתוח בעבודה זו הוא אינדוקטיבי ועוסק במה שעומד מאחורי הטקסט, שכן השירה העברית בכלל מסתמכת על סמליות מורכבת לעיתים בהעברת הרעיון לנמען, אם נניח שקוראי השירה בכלל הם מהאליטה.

חומר ואובייקט:

נושא המחקר שלנו מתעמק בשלבי ההתפתחות של השירה העברית המודרנית לפני ואחרי קום מדינת ישראל... וכן בהשפעה של ספרות מסוג זה על השירה העברית הקדומה ובימי הביניים...

השירה העברית החדשה: שורשיה ושלבי התפתחותה

מבוא:

לפני שנעמיק בתולדות השירה העברית המודרנית, עלינו לבחון מקרוב את השירה העברית ואת ההשפעות שהיו עליה, לרבות הברית הישנה.

אנו מגלים שההבדל בין עברית הברית הישנה לעברית מודרנית אינו גדול במיוחד.

תלמידי בית הספר בישות הציונית קוראים את "שיר דבורה" ו"שירת הים" המוזכרים בתורה. שירים אלו נלמדים לא רק משום שהם חלק מהספרות העברית העתיקה, אלא משום שהם מייצגים מקור לשירה לירית ואפית המעשירה את השפה החיה במילים ודימויים. (סמי, תמר: 2001: 23).

הברית הישנה, ובהמשך לספרים מיתולוגיים, מילאו תפקיד מרכזי ביצירת סגנונות פיוטיים יפים והעשרתם במילים ורעיונות. השירה היא אמצעי אמנותי עתיק יומין לביטוי רגשות הנפש, והיא תוצאה של רגשות טבעיים. הברית הישנה כוללת אוסף גדול של שירה עברית שעסקה בנושאים שונים בולטים בביצועם הטוב ובדיוק הביטויים. (Mintz. 1968. P.56).

השירה העברית הקדומה אינה נצמדת לשיטת החרוזה, וכליליה שעליהם היא מבוססת מוגבלים לשיטת הפסקאות הפיסקה הפואטית היא מספר מסוים של פסוקים המכילים משמעות שלמה ומתקדמים בסדר מיוחד, והקטעים של השיר נמצאים בחזרתם הקבועה (מיכל, לביד: 1999: 123).

השירה העברית החדשה והושפעתה משירה העתיקה ומימי הביניים:

אחד המאפיינים של השירה העברית הקדומה- הקשור בהגייתה הוא השימוש שלה בצורה האלפביתית, כלומר פסוקי השיר מסודרים בסדר אלפביתי כך שהאות הראשונה של המילה שמתחילה את הבית הראשון היא להיות עם זה שאחריו בתחילת הפסוק השני וזה שאחריו בתחילת הפסוק השלישי, כאותיות רצופות באלפבית. ניתן לחזור על אות אחת באלף-בית בשלושה פסוקים עוקבים, כך ששלוש מילות

הפתיחה של שלושת הפסוקים הראשונים מתחילות באות א, ואז שלושת המילים המתחילות של שלושת הפסוקים הבאים מתחילות באות ב וכך הלאה עד סוף השיר (ששון, אמיל: 2005: 45-46).

אחד המאפיינים המוסריים של השירה העברית העתיקה הוא שהיא מאופיינת בהקבלה אינטלקטואלית, כזו שיש התאמה ברעיונות, בדימויים ובמשמעויות בין חלקי פסוק בודד או בין שני פסוקים עוקבים בצוותא ובניגוד.

לדוגמה, זה בא לידי ביטוי באוצר מילים שונה לגבי רעיון בחלק השלישי זהה לרעיון של החלק הראשון, בעוד שהרעיון והתמונה של החלק השני חוזרים על עצמם בחלק הרביעי, וכן הלאה. לפיכך, משמעות החלק השני היא הפוכה למשמעות החלק הראשון, והרביעית היא ההפוכה מהשלישי, בעוד שמשמעויותיהם של הראשון והשלישי הן שם נרדפות, ומשמעויות השני והרביעי, ו. וכן הלאה, כלומר יש הקבלה אינטלקטואלית בקו הפואטי, שבו תמונות של חלק אחד של הקו הן שם נרדף, ודימויים של חלקים אחרים של הקו מנוגדים. באשר לנושאי השירה העברית הקדומה, הם הופצו בין אירועים היסטוריים, אלגיות והוכמה (סמך, ידן: 1998: 67-68).

היצירה השירית בברית הישנה מאופיינת בקוצר משמעויות ובטון בקביעת המקצב המוזיקלי הפיוטי. לאחר שובם של היהודים מבבל במאה השישית לפני הספירה מילאה שפת המשנה את תפקידה בהרחבת אופקי השפה העברית. זאת באמצעות הכנסת מילים הקשורות לחיי היום-יום, כמו מקצועות, עבודה ומנהגים (סדן, דב: 2000: 121).

שפת המשנה (במקור הפועל העברי שנה, מבוטא שנה (לכופף/לחזור) הייתה המקור השני אחרי הברית הישנה, והרבנים היהודים בימי הביניים בעיראק קראו לזה המונח (מתני הפך). בית הלימודים לאחר שבי בבל ומקור לקרינה אינטלקטואלית יהודית בתקופה האיסלמית המשגשגת. היא מייצגת שלב בהתפתחות שפת הברית הישנה, שהועשרה בשפה הארמית המדוברת באותם ימים ושרווחה בלשונות העם באותה תקופה. בתקופות המוקדמות, השירה העברית הייתה שירה לירית המבטאת רגשות דתיים אישיים. (גיל, משה: 1960: 257). סגנון חדש זה כונה "פיוטים", אשר מבוטא "פיוטים", שהיא מילה יוונית, והוא השיר הדתי העברי שהושר בהזדמנויות דתיות יהודיות. מקורו בארץ ישראל בין המאות החמישית והשביעית לספירה. ראוי לציין כי משוררים מודרניים הושפעו מהערכים האסתטיים של שירה זו. (שפירא, חנה: 2008: 54).

משוררים יהודים חיברו את השירים הללו מהמאה התשיעית עד המאה השתים עשרה בבבל, צפון אפריקה, אנדלוסיה, איטליה, צפון צרפת וגרמניה.

זה היה מצבה של השירה העברית הקדומה, וכך המשיך להיות במשך מאות שנים עד שהופיעו בה ראשית התפתחותה מאז המאה השמינית לספירה, בהשפעת התרבות הערבית והייצור הספרותי הערבי השופע, עד שהגיעה אליה. צורה חדשה כשירה מחורזת ומדודה במאה העשירית לספירה בידי הבלשן והדקדוק דונאש בן לבארט (920 - 970). המטר החדש בשירה העברית, שנקרא המטר הספרדי, או מד התנועות והאקורדים, הופיע לראשונה באנדלוסיה דונאש התוודע להפקה הערבית השופעת והושפע מהמערכת הפרוזודית של השירה הערבית והנוסחאות הפואטיות. (אלדר, אילן: 2010: 156).

סביר גם שהעניין של דונש במחקרים השוואתיים, בעיקר בין ערבית לעברית, הוא זה שהעניק לו השראה לרעיון להחיל את מד השירה הערבית על השירה העברית, ולכן הוא עשה את הניסיון הראשון בדרך זו והציג את היהודים. עם השירה העברית הראשונה המבוססת על שיטת השירה הערבית, והתדמה שלהם הייתה גדולה. (שם: 178).

המשוררים היהודים באותה תקופה חיברו את השיר מכמה פסוקים, והם כינו את הפסוק "בית", שמבטאים אותו "בית", כשם שהפסוק מורכב משני חלקים, החצי עבורם הוא "צלעית". החצי הראשון נקרא "דלת", כלומר הדלת שפותחת את הבית פסוק. בזה הלכו בעקבות הערבים בחלוקת הפסוק לסד"ר, כי הוא מוביל ומתקדם, וקודש, כי הוא מפגר.

לפיכך, סגנון זה של השירה העברית באנדלוסיה הושפע מופעים ערביים וממטרות השירה הערבית באנדלוסיה. משוררים עבריים עברו למטרות עולמיות כשטעמו שירה ערבית, כמו שלמה אבן גבירול ויהודה הלוי. (הקר, יוסף: 1988: 35).

בתחילת מהמאה החמש עשרה החלו משוררים יהודים לנטוש את הסגנונות הערביים ולפנות לסגנונות איטלקיים. אחד מגדולי המשוררים שלהם באיטליה הוא המשורר עמנואל הרומי, שחי במאה השלוש עשרה. הוא חיבר שירה עולמית והומניסטית, אך המשיך להשתמש בסגנונות ערביים שעברו בירושה, ואסף את שירתו בספרו "המחברת", מבוטא "המחפרט", כלומר "הקונטרס", בדומה למקמת הידועה בספרות הערבית. הוא זה שעיצב את השיר הלירי העברי על הסונטה האיטלקית. שירתו מאופיינת בטון לירי ופולרטני ובפרוזה אמנותית הקרובה לשירה. המשורר שאול טשרניחובסקי חיקה אותו. (שפירא, חנה: שם: 61).

הופעתה של השירה העברית המודרנית:

משה חיים לוצאטו היה גם מגדולי המשוררים באיטליה. הוא חלוץ השירה העברית המודרנית במאה השמונה עשרה, ששירתה נשלטה על ידי מטרות עולמיות. משורר זה נטש צורות ערביות ואימץ צורות איטלקיות, עם כמה שינויים בהן. שירתו התאפיינה בנימה קבלית סופית, וצוות חוקרים ראה בו משוררים של תקופת המעבר בין שירת ימי הביניים למודרנה. לוצאטו כתב מחזות פיוטיים מלאים בתחושה של שיטוט אל מעבר לטבע. הוא השתמש בשפה כחלק גדול מהשפה הפואטית שלו. (בן-אור, אהרון: 1972: 267).

לספרות החסידית הייתה השפעה מוגבלת על השירה העברית המודרנית. הספרות החסידית דלה יחסית ואינה נגישה. הוא השפיע על השירה העברית המודרנית דרך רעיונותיו המרכזיים ודרך הקונוטציות העתידיות שלו. פולין, גליציה, דרום רוסיה, הונגריה וליטא, גם לאחר מלחמת העולם הראשונה, היו שטחי המרעה של הילדות שמהם יצאו מספר רב של משוררים יהודים בני זמננו. (ורסס, שמואל: 1970: 135).

למרות שהשירה העברית באותה תקופה נטתה לסאטירה ולסגנון דיאלקטי, היא עדיין עקבה אחר צורות אמנותיות קדומות, והשירה העברית המודרנית קמה בתקופת הרנסנס באיטליה (מנצור, מנחם: 1980: 34).

העידן שקדם לתקופה הפלסטינית נמשך בין השנים 1880-1920 ושונה במאפייניו משירת תקופת ההשכלה (תנועת ההשכלה היהודית שהופיעה בקרב יהודי אירופה באמצע המאה השמונה עשרה וקראה ליהודים לנסות להשיג את זכויות האזרח שלהם באמצעות השתלבות בחברות שבהן הם חיים ושנאמנותם היחידה צריכה להיות לחברות הללו ולא ללאום שלהן) והעידן הוא, שנמשך בין השנים 1750-

1880, סגנונו היה גמיש יותר עשירה יותר בדימויים, והיא התאפיינה גם בנטייה אינדיבידואלית, ולאחר שנת 1920 היא הייתה עדה לתהליך החייאת השפה העברית. (לחובר, פ: 1955: 268).

השירה העברית המודרנית נולדה בתקופה המאופיינת בספק ובפסימיות, והייתה עדה לפירוק החיים (הגיטו), כלומר החיים המסורתיים במזרח אירופה, בחברה האירופית החדשה. היא גם הייתה עדה להתרחקות מערכי היהדות, במיוחד במערב אירופה, שם החלה התפתחות מדעית ותעשייתית בעידן המודרני. למרות שהספרות העברית המודרנית על צורותיה השונות אימצה רעיונות ציוניים במשך הזמן, השירה העברית המודרנית נותרה במידה רבה שלילית כלפיהם (שם: 282).

כמה משוררים מודרניים מוקדמים עסקו בתנועות פוליטיות וחברתיות יהודיות. עיקר התעניינותם הייתה בשפה העברית במזרח אירופה, והשירה העברית המודרנית ציירה תמונה חיה של הקהילה היהודית במזרח אירופה על ביטוייה התרבותיים השונים. למרות שטבעו חילוני שלט בו, הוא לא היה חילוני לחלוטין הוא נשלט על ידי האינדיבידואליזם, למרות שהוא הגיב מעת לעת לתנועות החברתיות שאפפו אותו. (מנצור, מנחם: שם: 123).

הסופר אהרן דוד גורדון היה אחד חלוצי העלייה השנייה בשנת 1905. הוא היה כמעט בן חמישים כשהצטרף לקיבוץ הראשון (דגניה). רעיונותיה של קבוצה זו, שלימים הפכה לעמוד השדרה של מנהיגות חברתית ופוליטית בארץ ישראל, התגבשו בחייו ובכתביו של גורדון, אשר האמין כי מאמץ פיזי הוא מעשה אדוק ומעשה קדוש כהתליך מפצה לגוף האדם. ונשמה.

כתביו פיתחו רעיון זה והשפיעו על הדור שבא לאחר שנות העשרים והשלושים, שהאמין איתו שמי שאוהב ארץ יכול לבנות אותה כמו ידיו ולקרוא לה (ארץ האם).

בגל העלייה השלישית לאחר 1920 החלו משוררים יהודים להגיע בזה אחר זה לארץ ישראל. ביאליק וטשרניחובסקי היו אז בני חמישים, ואילו כהן, פכמן ושמעוני היו באמצע שנות הארבעים לחייהם והמשיכו לעבוד כעורכים, מו"לים ומשוררים.

לגבי קרני והמאירי, הם היו באמצע שנות השלושים לחייהם והפכו לעיתונאים בעיתונים העבריים היומיים. אולם משוררים צעירים כמו גרינברג, שלונסקי ולמדן, בנוסף לשלום ואמיר גלבוש. הם לא בני עשרים. אלתרמן היה הראשון מבין המשוררים שהשלים את לימודיו התיכוניים בארץ ישראל. (אפרים, נחמן: 1981: 45).

השפה הברורה ביצירות הספרות של כל המשוררים הללו הייתה עברית, לא השפה שלמדו באירופה. רבים מהם התחילו בלימודי עברית מסורתיים והלכו לפי המערכות המסורתיות עד לשנים מתקדמות. הדבר הבולט ביותר ביצירותיהם של סופרים אלו הוא שהם שיקפו את החיים והסביבה שבה הם חיו, לא את החיים בארץ ישראל, וזה ברור ביצירותיהם של גדולי המשוררים העבריים. (שם: 52).

משקלי השירה העברית:

שפות אירופאיות שיש להן הדגשים שונים במילה אחת, כגון גרמנית ורוסית, החל מאמצע המאה השמונה עשרה, נבדלות בהתפתחות הלשונית והפואטית שלהן ממטר סילבי. השפה העברית, בתורה, הושפעה מתרבויות אירופה והכניסה את המטרים האירופיים לשירה העברית המודרנית. שימו לב שהשירה העברית העתיקה לא הכירה את המטרים הללו.

עברתי לאינטונציה או למטר הטונאלי, שמתבסס על הרעיון להבדיל בין ההברות הקוליות והלא-קוליות. בהתבסס על הבחנה זו, המטרים או המשקולים העיקריים בהם נעשה שימוש הם: "איאמבוס", "טרוכיאוס", "דאקטילוס", "האנפסט" "אנפיסטי". (בן-אור, אהרון: 1972: 273).

השירה העברית החדשה ציטטה את הפסוקים הללו בסוף המאה התשע עשרה בהשפעת השירה הגרמנית והרוסית. עיקרון הדחק הרווח בקרב יהודי אשכנז אומץ בעת הגיית המילה, ולא ההדגשה המבוססת על כללים דקדוקיים שבהם השתמשו היהודים הספרדים. הנקודה הבסיסית של אי הסכמה בין שתי ההגיות הללו היא שיהודים אשכנזים נוהגים להדגיש את ההברה הראשונה של המילה. לגבי הספרדים, הם מניחים אותה על ההברה האחרונה (שם: 281).

הסופר היהודי הראשון שהשתמש בבהור בהגייה מערבית היה המשורר אברהם גוטלובר (1811-1899). הוא שימש גם את משוררי קבוצת "אהבת ציון" ואחרים. אולם, הראשון שהגיע לשיאו הטונאלי, הלירי והחילוני היה המשורר חיים נחמן ביאליק.

באשר לשאול טשרניחובסקי, הוא היה הראשון שקבע את השימוש בהקסמטרים (על פי ההגייה האשכנזית, אולם לאחר הגירתם של משוררים עבריים רבים לארץ ישראל והתעצמות הקריאה לדבוק בכללי השפה העברית הקלאסית). התעורר מאבק בין ההגייה האשכנזית להגייה הספרדית, והניצחון היה בסוף הסבב להגייה הספרדית, כאשר רוב המשוררים החלו לארגן את שירתם על פי ההגייה הספרדית, ביניהם שאול טשרניחובסקי ויעקב כהן. (לחובר, פ: שם: 271).

הסופרים הראשונים שקראו לשינוי זה היו המשורר שלונסקי, ש' שלום, שמעון מלצר ונתן אלתרמן.

המשוררים הבולטים בשירה העברית המודרנית:

חיים נחמן ביאליק ושאול צ'רניחובסקי באו מרוסיה ואוקראינה. הם בילו את שנות ילדותם בכפרים יהודים קטנים בסביבה של יערות ירוקים ושדות פתוחים. בגלל המתחים האישיים שלהם שנבעו מהמשבר בחיים היהודיים, הם יצרו שירה המגלמת את הרצון היהודי לחיות, ובמובן זה שניהם עשויים להיחשב כמשוררים (לאומיים). מאחר שהם היו שונים באישיות ובניסיון, נקודות המבט שלהם היו שונות לחלוטין. ביאליק אמנם התחנך על פי מסורות המסורת התלמודית, אך תחומי העניין שלו אפשרו לו להתבסס על כל רבדי השפה והספרות העברית על מנת לסנתז ולשכלל מדיום גמיש לשימוש המודרני. (אפרים, נחמן: שם: 61).

בשירה ובפרוזה, ביאליק הרחיב והחליף את הפתרונות המסורתיים לשפה. בשיריו השתמש במדדי דיבור פרוזה גמישים בפסוקים, שהיו מלאים בכל זאת במשמעות פואטית, ושזר בסיפוריו הקצרים ובמיתוסים קטעים מרומזים של מטאפורה והקשר פואטי.

חזונו של ביאליק היה של עין אקסטרפולטיבית הקושרת את כל ההתנסות החיצונית עם האמת הפנימית, משום שהוא האמין שהידע העצמי טמון במודעות הפנימית של המשורר. ביאליק שאב הרבה סמליות מילדותו המרה בדמינו הפואטי. הוא מעולם לא שכח או עמעם

את התמונות הברורות של זיכרונותיו הישנים של אנשים ומקומות. ביאליק כתב שירים נבואיים, מעוררי מוטיבציה, נגד מי שהולכו שולל בתקוות שווא. הקבלה האירונית של הסבל מעידה על ההשתתפות בפשע בין המענה למענה (להובר, פ: שם: 86).

ביאליק, המשורר שאהב טבע ויופי, לא הגביל את יכולתו השירית לתיאור ולשבח הוא היה מיסיונר ומזהיר כפי שרבים רואים, הוא היורש האמיתי של בנו של האיכר (עמוס) שברח מהמחרשה לנבואה. בשירתו ובסיפוריו הושפע ביאליק מאוד מהסביבה שגדל בה, והוא היה נאמן לסביבה זו וביטא אותה ביושר. זה היה הגשר שבין העבר להווה (מנחם, דני: 2007: 127).

טשרניחובסקי נודע כמשורר אוניברסלי, כפי שהיה ידוע בארץ הולדתו. ילדותו הייתה בכפר היהודי (קרימיה), שם למד עברית מאביו ואחר כך ממורים. הוא קיבל מספיק חופש לשוטט, והוא היה הילד היחיד שלמד בבית הספר בכפר הוא נהנה וראה את הטבע דרך עיניו של רופא ועיניו של משורר (בן-אור, אהרון: שם: 269).

טשרניחובסקי קיבל את הביטוי כחוק טבע, ומבחינתו הנס היצירתי היה חלק מחוק זה. הוא היה אדם רגיש, מודע לכאב, והיה גאה בהיותו יהודי במוצאו. הוא כתב שירי אהבה ושירי טבע, ושיריו היו מוזרים לקוראים. (שם: 271).

טשרניחובסקי הושפע מהמשורר העברי עמנואל הרומי, והוא הכיר בהשפעה זו. הוא התחיל מוקדם בתרגום סיפורים קצרים מאנגלית ויוונית. בהיידלברג החל להלחין את שיריו הפסטורליים העבריים, שנפרשו על פני תקופה של עשרים שנה. למרות שהוא נקרא פגאני, הוא תיאר שיטות עממיות ופסטיבלים דתיים, כולל טקסי לידה ונישואים, אותם זכר מילדותו. טשרניחובסקי הלחין גם שירים וסונטות פשוטים (סונטה: שיר בן 14 שורות שנכתב בהשפעת השירה האיטלקית. שירו של אשרניחובסקי "לשמש" היה מסדרת סונטות. הסונטה היא בעלת מבנה קבוע. שתי שורות. של 4 שורות כל אחת ושתי שורות של 3 שורות כל אחת המשורר עמנואל הרומי החל לכתוב סונטות בעברית. (ורסס, שמואל: שם: 156).

יש שם משוררים נוספים, כמו: יעקב פכמן ודוד שמעוני, שכתבו במגע אימפרסיוניסטי, ושירתם הושפעה מהרומנטיקנים הגרמנים והאקספרסיוניסטים הצרפתים והרוסים.

כהן מצא מילים נרדפות בטבע לתחושת הסתירה הגדולה שלו וביטא את הדילמה של האדם כחלק פעיל מהיקום, אך הוא אינו תופס בו עמדה מרכזית. העניין שלו ב"דברים הקיימים בעולם אך אינם נראים" ו"בשמחה הגורפת של שדברים מגיעים לקיצם" היה ברור לקבל את הרעיון של תפקידו הספציפי של האדם בסדרה מתמשכת ומוחלטת של אירועים תחושת יופי טראגי וחוזק לשירת בכמן (ריבולוב, מנחם: 1955: 231).

שמעוני, שהחל כגולה בודד, התפרסם בזכות כתביו של שירים פסטורליים שבהם הוא מתאר את הסתגלותו של המתנחל לארץ החדשה. זלמן שניאור נחשב לחוד החנית של מתורגמני הספרות העברית העכשווית, והוא מהבולטים שבהם. הוא הצעיר מההפכני שהתקומם נגד הסביבה החסידית שלו מגיל צעיר. הוא נשאר קרוב לטשרניחובסקי והעריך את שפתו הרחבה של ביאליק. (הקר, יוסף: שם: 44). היצירות של שניאור הוסיפה מימד חדש של פעילות חושנית לשירה העברית החדשה. מה שהגביר את יכולתו לעורר צבע, מהות ותנועה בשירה הייתה השפעתו מההשפעות הציוריות והאימפרסיוניסטיות של השירה הצרפתית והרוסית. שניאור היה משורר עשיר. בסיפורי הפרוזה שלו וברומנים האישיים, הוא תיאר לראשונה את החיים הפרימיטיביים של תושבי הכפר היהודים, כאשר אהב במיוחד לתאר את אלה שחייהם התאפיינו בפשטות. (ששון, אמיל: שם: 54). עם זאת, שניאור בנה את הסופיות מתוך השקפתו המורכבת על הרגש בשירתו. אם אדם חי בעוצמת קיומו הפיזי, האינטלקטואלי והרגשי, ומה שמכבה את כוחו הוא ההבחנה שלו בעצמו כיוצר שווה לטבע. הוא היה מודע לדרגה שבה מצא שהאדם יכול לחזור לטבע כדי להשלים את כוחו ודמיונו היצירתי (שם: 57).

משוררים עכשוויים נוספים כוללים: רחל בלופשטיין, אביגדור המאירי, יהודה קרני. רחל נאבקה להשיג (ביטויים ישירים נטולי ביטויים ספרותיים) ב-1909, ובגיל תשע-עשרה הפסיקה את הלימודים האקדמיים ועברה לארץ ישראל לבנות בה חלקת אדמה. (מיכל, לביד: שם: 143). בין האקספרסיוניסטים העבריים הראשונים היה המאירי, ששיקף את דור ההלם והשינוי בגדולת שירתו. לקרני הייתה עין של בלש, שכן שירתו הייתה מלאה בפרטים מוכרים על אנשים ומקומות. הוא כתב את שיריו הקצרים בניב הדיבור, המתאר את הנוף הכפרי בארץ ישראל (שפירא, חנה: שם: 165). אורי גרינברג נחשב ליוצר השירה האקספרסיבית בשפה העברית הוא המשורר הראשי והאמן הבולט. הוא שילב ביטויים מסורתיים עם רעיונות חדשים. שירתו עברה את הגבולות הסובבים את הציוויליזציה המתחדשת כדי לשחרר את תפקידה הנבואי. הוא משורר גבורה, שכן כתב פסוקים פואטיים ארוכים בפסוק חופשי, אך כתב גם צורות שירה מרוכזות ותמציתיות, כפי שדיבר במונחים מטפוריים וקיומיים (בן אור, אהרון: שם: עמ' 376). גרינברג גדל בסביבה משפחתית חסידית עד שהגיע לגיל תשע עשרה, כאשר שירתו בצבא האוסטרי במלחמת העולם הראשונה ביסס את מודעותו לרוח הצבאית שלו, והוא כתב את שירתו ביידיש. יצחק למדן היה עורך פעיל בנוסף להיותו משורר עיתונאי, "גילונות", פינה מקום לסופרים צעירים ואלמונים והפך לבמה לדיונים ספרותיים במשך שמונה עשרה שנים (שם: 377). כשהגיע לארץ ישראל ב-1921, לא התכוון להמשיך לכתוב שירה, שכן למדן עשה את דרכו לאיטליה ומשם לארץ ישראל לעבוד כפועל חקלאי. שירו האפי "מצדה", הפך למוטיבציה פסיכולוגית לכל דור הנוער הציוני. (ורסס, שמואל: שם: 176). והסיכום מכל אלה: המשוררים היהודים הבולטים בראשית המאה העשרים היו חיים נחמן ביאליק ושאלו טשרניחובסקי. בין המשוררים הבולטים בדור השני שהגיעו אחריהם נמנים שלונסקי, נתן אלתרמן, לאה גולדברג ואורי צבי גרינברג. כאשר למשורר שמעון הלקין, שירתו שילבה קול לירי עם השקפה פילוסופית. האמת. הוא גם שאב את מחקריו האתיים ומספר צורות אסתטיות משירת אנגליה ואמריקה. (رحيمه، مجيد عبود: 2018: 140). שירתה של יוכבד בת מרים הפגינה סמליות

אישית, על ידי קירוב הדברים למצבים פסיכולוגיים ודימויים לתחושות פנימיות. היא מתארת את המאמץ הגלום באמצעות מודלים ציוריים חדשים, שהרחיבו את מימד הביטוי העברי, שכן השירה מייצגת את תגובתה לסביבת המולדת החסידית ולשירה הסמלית הרוסית. (סמי, תמר: שם: 76). לשירתו של אברהם שלונסקי הייתה השפעה על השינוי שחל מאוחר במסורות שראשיתה של השירה העברית המודרנית, שכן שירתו כונתה שירה דו-משמעית ומסקנת גם לאחר שהחל לדבר בטונים חיוביים ולהציג סצנות מוכרות וישירות. ביטויי המטפוריים המשולבים והמטאפורה הלא שגרתית היו מקור לזעזע עבור מבקרים רבים (בן-אור, אהרון: שם: 287). השירה העברית המודרנית שנכתבת בארץ ישראל נחשבת לשירה מגוונת, שבה מופיעות מספר מסורות ספרותיות, ושלבי התפתחותה הפנימיים מהירים

- בתוכן, בצורה ובסגנון - וגם שלבים אלו רבים, כאשר כל תקופה מורכבת מחמש עד עשר שנים ואולי פחות. שינויים בסגנון והטמעת שיטות ביטוי חדשות הולכים ומתרבים בהפקות של משוררים שונים, בעיקר אלה שהחלו לפרסם את יצירותיהם בשנות הארבעים, כמו: גורי, גלבוע וקובנר. (מנצור, מנחם: שם: 127). המקור לכל אלה טמון באירועים הפוליטיים והתרבותיים יוצאי הדופן שהתרחשו בארץ ישראל עקב התפתחות השפה העברית כשפה ציבורית חיה, ובמסגרת "משבר הערכים" הגדול שהחל בספרות המערבית עם סוף מלחמת העולם השנייה. המשוררים הכלליים, המכונים משוררי דור הפלמ"ח או סופרי 1948, הופיעו יחדיו לראשונה בכתב העת "שק חברים", ורובם היו קשורים למסורות השונות של תנועת העבודה בארץ ישראל. לקבוצה הזו אין עוד תוכנית אמנותית או אינטלקטואלית מגובשת לעצמה. אך ניסיונם המשותף באירועים ההיסטוריים של שנות הארבעים, והדמיון הידוע בין הרקע התרבותי והספרותי, הותירו בהם את חותמם. השירה שלהם החלה לבטא תחושה שלמה של אירועים אלה. היא הזדהה עם שאיפות ההתיישבות היהודית בשנות הארבעים (בן-אור, אהרון: שם: 271-272). תגובת הקוראים והמבקרים לשירה זו הוכיחה שהיא מבטאת את ההווה החדש (הישראלי) ומשקפת סצנות של ארץ ישראל שהיו נדירות בשירת הדור הקודם. אחד המשוררים של עידן זה הוא (ב' ג'לאי), בעל סגנון חלק ואמנותי שכולו תרבות עברית ותרבות כללית. (א' חליל), שהביע בנימה אנושית תחושה אמנותית ואסתטית שלמה. וגם (ש' תנאי), שביטאו את בעיות הנוער באמצעות קשר הדוק עם מראות ההווה. (שפירא, חנה: שם: 169). וגם (עוזר רבין), שהיה שונה, כי עולמו האינטלקטואלי והחשוני לא היה ברור ולעתים נטה לסופיות. בין המשוררים הללו בולטים גם אמיר גלבוע וקובנר. שני המשוררים הללו היטיבו לתאר את עולמם הפנימי על רקע מלחמת העולם השנייה ונדודיהם במהלכה. קובנר מבטא גם את חוסנו מול המוות כגיבור מלחמת העולם השנייה. (לחובר, פ: שם: 187). בתחילת שנות החמישים הופיע שינוי בתוכן ובטרמינולוגיה סגנונית. קבוצת צעירים, שרובם היו סטודנטים, מיקדה את פעילותם בכתב עת שיצא לאור בשנת 1953 בירושלים בשם "לקראת", (אשר לא יצאו גליונות רבים ונסגרו הדלתות שלו). ניסוח עמדתה נועד בעיקר לעבור מאידיאולוגיה משותפת לאובייקטיביות (ללא כיוון מלבד ההתפתחות האישית של כל אחד מאיתנו). (בן-אור, אהרון: שם: 298). חלק מהמנויים על כתב עת זה זיהו דפוסי ביטוי שהשפיעו על הפקת שנות החמישים והשישים, ביניהם: יהודה עמיחי, משורר פורה שהחל לכתוב בגיל צעיר יחסית, והפך לאחת הדמויות המשפיעות ביותר בשירה עברית החדשה. (שם: 300).

מסקנה:

ראשיתה של השירה העברית המודרנית הייתה באמצע המאה השמונה עשרה, דווקא בתקופת תנועת ההשכלה. צורת הספרות העברית, בעיקר השירה, הייתה בעלת אופי עולמי, מגוננת בסגנונות ובצורות, וייצגה הרחבה של התקופות העתיקות וימי הביניים. אך מטרותיה של שירה זו קיבלו במהרה אופי פוליטי קרוב יותר לזה של צורות אחרות, במיוחד בתקופה שלפני ובמהלך גלי העלייה היהודית לארץ ישראל ועד הקמת מדינת ישראל ב-1948. משוררים יהודים שרו על ארץ ישראל למרות שהם לא נולדו שם, ובאמצעות יצירותיהם של חלוצי השירה העברית היא הפכה לבסיס ובסיס לעידוד הגירה והקמת "המדינה המובטחת". השירה העברית החדשה שייכת לישן והמדיה, לא רק בתוכן, אלא אנו רואים זאת גם בצורה, בדימויים ובמשקל. התמקדות במידת ההשפעה וההשפעה בין מה שעתיק למודרני בספרות העברית, בעיקר בשירה, מביאה אותנו לראות את ההתלהבות, הרגשות הטבעיים והעניינים הסנטימנטליים שהם הבסיס העיקרי לגישה של משוררים עכשוויים לשירה מסוג זה. שימוש בו כאמצעי לשכנע את הקוראים עידן שלפני ההגירות היהודיות לארץ ישראל. משוררים ומבקרים יהודים התמקדו בסוגיית הדחק בשירה, והדבר נובע מתרבותם או הרקע של סופרים אלו היה צורך להבהיר ולהעמיק בסוגיית ההגיייה הספרדית והאשכנזית: כוועדות העוסקות בנושא. נושא שתי ההגיות לעיל סיווג את ההגיייה הספרדית של השפה העברית כהגיייה הרשמית של היהודים. זאת בשל האמונה שהיא קרובה יותר למדע הצליל של השפה המדוברת בארץ ישראל, וההגיייה הספרדית שונה מהאשכנזית בצליל של תנועות מסוימות ואותיות צליל.

המקורות:

1. אלדר, אילן. (2010). תכנון לשון בישראל. האקדמיה ללשון העברית (ירושלים).
2. אפרים, נחמן. (1981). הספרות העברית בארץ ישראל. עם עובד (תל-אביב).
3. בן-אור, אהרון. (1972). תולדות הספרות העברית החדשה. כרך 1. יזרעאל (תל-אביב).
4. גיל, משה. (1960). כתבים נבחרים. ראובן מס (ירושלים).
5. הקר, יוסף. (1988). הסופרים היהודים בספרד. מוסד ביאליק (ירושלים).
6. ורסס, שמואל. (1970). מגמות וצורות בספרות ההשכלה. האוניברסיטה העברית (ירושלים).
7. לחובר, פ. (1955). תולדות הספרות העברית החדשה. דביר (תל-אביב).
8. מיכאל, לביד. (1999). הספרות העברית בתקופת המדינה. דביר (תל-אביב).
9. מנחם, דני. (2007). סופרים עבריים בארץ ישראל. מוסד ביאליק (ירושלים).
10. מנצור, מנחם. (1970). מקראה של הספרות העברית החדשה למתקדמים. שוקן (ירושלים).
11. סדן, דב. (2000). מחקרים בספרות עברית. אוניברסיטת תל אביב (תל-אביב).
12. סמי, תמר. (2001). אמנות וספרות בארץ. מוסד ביאליק (ירושלים).
13. סמוך, ידן. (1998). השירה העברית החדשה. עם עובד (תל-אביב).
14. ריבולוב, מנחם. (1955). מעולם לעולם. עגן (ניו-יורק).
15. שפירא, חנה. (2008). הסגנון הלשוני של הטקסט. דביר (תל-אביב).
16. ששון, אמיל. (2005). תולדות הספרות העברית בתקופת ההשכלה. ראובן מס (ירושלים).

17-9- رحيمه، مجيد عبود(٢٠١٨). الواقعية في الادب العبري الحديث. بحث منشور في مجلة الاداب، حوليات عين شمس، ١٠ اكتوبر، ص١٤٥.

Mintz. Ruth Finer. (1968). Modern Hebrew Poetry. (Los Anglos).18